

» sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia IESVS est filius dei:
 » & ut credentes, uitam habeatis in nomine eius. ¶ Signa quæ dicta sunt, fecit IESVS in
 cōspectu discipulorū suorū, in super & multa alia, quæ nō sunt in hoc euangelio, id est
 in ijs huius euangelij quæ præcellerunt, aut in ijs quæ sequuntur, quorū nonnulla etiā
 ab alijs euāgelistis memoriæ sunt prodita. Hæc autem quæ scripta sunt, neq; propter
 apostolos, neq; propter eos, qui tūc erāt & apostolos audiebāt (isti em̄ ex auditu uocis
 credebāt, id est præparabāt ad credendū, id perficiēte in auditu iterno, spiritu sancto)
 sed propter posteros, & nos ipsos ut credamus: ut sicut illi per uocē, sic & nos per scri
 pturā præparemur, ut spiritus sanctus in nobis secreta, internāq; operatione perficiat
 fidem. Quā fidem? Quod IESVS est filius dei, & quicquid nobis reliquit credēdum.
 Et ut credentes, uitā habeamus in nomine ipsius, in diuinitate eius, in ipso filio dei, qui
 ipse nomen suū est: credentes non propter nos, sed propter ipsum, & optantes uitam
 illā æternā, quæ maior est omni uitā, nō propter nos (quid enim sumus? Ex nihilo ni
 hil) sed propter ipsum qui est, qui uerē est, & qui est omne quod est. Nihil est, nisi bo
 num: ipse autē est omne bonū. Vt per ipsum, et cū ipso, non in nobis qui nihil sumus,
 nisi uanitas & inanitas, sed in spiritu suo qui replet omnia, laudemus, exaltemus, & glo
 rificemus patrē superbonū: quē per ipsum, & cum ipso, & spiritu sancto decet omnis
 honor, gloria & adoratio, in omnia & super omnia seculorum secula. Amen.

CAPVT VIGESIMVMPRIMUM.

149

Ostea manifestauit se iterum IESVS ad mare Tiberiadis.
 Manifestauit autem sic. Erant simul Simon Petrus, & Tho
 mas qui dicitur Didymus, & Nathanaël qui erat à Cana
 Galilææ, & filii Zebedæi, & alii ex discipulis eius duo. Di
 cit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus & 5
 nos tecum. Et exierunt & ascenderunt in nauim, & illa nocte nihil prendi
 derūt. Mane autē factō, stetit IESVS in litore: nō tamen cognouerūt discipu
 li quia IESVS est. Dicit ergo eis IESVS: Pueri, nunquid pulmentariū ha
 betis? Responderunt ei: Nō. Dixit eis: Mittite in dextrā nauigii rete, & in
 uenietis. Miserunt ergo, & iam non ualebant illud trahere præ multitudine 10
 piscium. Dicit ergo discipulus ille, quem diligebat IESVS, Petro: Domi
 nus est. Simō Petrus cū audisset quia dominus est, tunica succinxit se (erat
 enim nudus) & misit se in mare. Alii autem discipuli nauigio uenerunt (nō
 enim longè erant à terra, sed quasi cubitis ducentis) trahētes rete pisciū. Vt
 ergo descenderūt in terrā, uiderunt prunas positas, & piscem superpositum 15
 & panem. Dicit eis IESVS: Afferte de piscibus, quos prædidistis nūc. Ascē
 dit Simon Petrus, & traxit rete in terrā plenū magnis piscibus, centū quin
 quagintatribus. Et cū tanti essent, nō est scissum rete. Dicit eis IESVS: Ve
 nite, prædete. Et nemo audebat discumbētium interrogare eū, Tu quis es?
 scientes quia dominus est. Et uenit IESVS, & accepit panē & dabat eis, & 20
 piscē similiter. Hoc iā tertio manifestatus est IESVS discipulis suis, cum sur
 rexisset à mortuis. ¶ Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro IESVS:
 150 Simō Ioānis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiā domine, Tu scis quia amo
 te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterū: Simon Ioānis diligis me? Ait
 illi: Etiā domine, Tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei 25
 tertio:

tertio: Simon Ioānis, amas me? Cōtristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, amas me, & dixit ei: Domine, tu omnia scis, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pa
 151 scice oues meas. ¶ Amen amen dico tibi, cū esses iunior cingebas te, &ambu
 labas ubi uolebas: cū autē fenueris, extends manus tuas, & alius te cinget, &
 30 ducet quò tu nō uis. Hoc autē dixit, significās qua morte clarificaturus esset
 deum. Et cum hoc dixisset, dicit ei: Sequere me. ¶ Cōuersus Petrus, uidit il
 152 lum discipulum quem diligebat I E S V S, sequentē, qui & recubuit in cœna
 super pectus eius, & dixit: Domine, quis est qui tradet te? Hunc ergo cum
 uidisset Petrus, dicit I E S V: Domine hic autē quid? Dicit ei I E S V S: Sic eū
 35 uolo manere, donec ueniā, quid ad te? Tu me sequere. ¶ Exiuit ergo sermo
 153 iste inter fratres, quia discipulus ille nō moritur. Et nō dixit ei I E S V S, Nō
 moritur: sed, Sic eū uolo manere donec ueniam, quid ad te? Hic est discipu
 lus ille, qui testimoniū perhibet de his, & scripsit hæc. Et scimus, quia uerū
 est testimoniū eius. Sunt autē & alia multa quæ fecit I E S V S, quæ si scriban
 40 tur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi
 sunt, libros.

ANNOTATIONES BREUES XL. CIRCA LITERAM CAP. XXI.

1	I E S V S	præfens.	& infra.
	* τοῖς μαθηταῖς discipulis	15 piscem	24 iterum
5	piscari.	ἰσχυριον	πάλιν δεύτερον
	piscatum,	& infra.	rursum secundo
	ad piscandum	17 magnis piscibus	25 Pasce
6	recum – Et	ἰχθύων μεγάλων	ποίμαινε
6	in nauī * ἐν θύῃ statim,	18 tantī	Rege
7	Mane autē * ἦδη iam	tot	25 agnos meos.
7	cognouerunt	19 discumbentium	τὰ πρόβατά μου
	ἠδίσσαν	τῶν μαθητῶν	oues meas
	sciuerunt	discipulorum	27 tu scis
8	nunquid	20 uenit	συγνώσκει
	num quod	20 accepit	tu cognoscis
9	Nō. * ὁ δὲ Ille autē	20 dabat	27 dicit ei * ἰησοῦς I E S V S
9	dextram	ἔρχεται	29 ubi
	τὰ δεξιὰ μέρη	λαμβάνει	quò
	dextras partes	δίδωσι	30 ducet quò – tu
12	Simon * οὗν ergo	præsentia.	30 clarificaturus
12	tunica	21 Hoc iam tertio	δοξάσει
	τῶν ἐπενδύτην	τοῦτο ἦδη τρίτον	glorificaturus
	superindumento,	Hac iam tertia uice	31 Conuersus * δὲ αὖθ
	pallio	23 Ioannis,	32 recubuit
13	nauigio	ἰωνᾶ	ἀνέπεσεν
	τῷ πλοιαρίῳ	Iona	recidit,
	diminutiuum	& infra.	procubuit
14	quali	23 plus his?	33 tradet te?
	circiter	plus quàm hi	ὁ παραδιδούς σε
15	uiderunt	24 Pasce	qui tradit te
	βλέπουσιν	βόσκει	33 Hunc – ergo

34 Sic
καρ
Si

& infra.
40 capere - posse
χωρησει

capturum
40 scribendi sunt
scribendi forent

COMMENTARIUS IN CAPVT VIGESIMVMPRIMVM.

149

Liam manifestationem ponit Ioannes, dicens. ¶ Postea manifestauit se iterum IESVS ad mare Tiberiadis, Manifestauit autem sic. Erant simul Simon Petrus, & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat à Cana Galilææ, & filij Zebedæi, & alij ex discipulis eius duo. Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt & ascenderunt in nauim, & illa nocte nihil prendiderunt. Mane autem iam facto, stetit IESVS in litore: non tamen cognouerunt discipuli quia IESVS est. Dicit ergo eis IESVS: Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non. Dixit eis: Mittite in dextram nauigij rete, et inuenietis. Miserunt ergo, & iam non ualebant illud trahere præ multitudine piscium. Dixit ergo discipulus ille, quem diligebat IESVS, Petro: Dominus est. Simon Petrus cum audisset, quia dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare. Alij autem discipuli nauigio uenerunt (non enim longè erant à terra, sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in terram, uiderunt prunas positas, & piscem superpositum & panem. Dicit eis IESVS: Afferte de piscibus, quos prendidistis nunc. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram plenum magnis piscibus, centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete. Dicit eis IESVS: Venite, prædete. Et nemo audebat discentium interrogare eum, Tu quis es? scietes quia dominus est. Et uenit IESVS, & accepit panem & dabat eis, & piscem similiter. Hoc iam tertio manifestatus est IESVS discipulis suis, cum surrexisset à mortuis. ¶ Simon Petrus nauem piscaturus conscendit, comitantibus ipsum Thoma qui dicitur Didymus, Nathanaele à Cana Galilææ, Iacobo & Ioanne filijs Zebedæi, & duobus alijs discipulis, numero septem. Tota nocte laborantes, nihil capiunt. Mane aduentate, stat IESVS in litore. Ignotus est. Iubet mitti rete in dextras partes nauigij. Mittunt, & fit & ingens, & ingentiū piscium captura, ut uix ipsi ualuisent rete in nauem trahere. Ioannes, ex mirando effectu dominum cognoscit. Petrus audiens, ependyte, id est super indumento, siue pallio succinctus, sese mittit in mare, & natando ad litus peruenit. Alij naue ueniunt, trahentes rete. Quare trahentes rete? quia non erant procul à terra. Id enim, Non enim longè erant à terra: nequaquam quod præcedit respicere uidetur, sed quod sequitur: & ideo parenthesi concludendum. Et similis modus loquendi habetur capite præcedente, Nondum enim ascendi ad patrem meum. Ut autem descenderunt ad litus, uident prunas positas, et piscem superpositum, & panem. Iubet dominus de piscibus afferri. Ascendit Petrus in nauim. Trahit Petrus rete in terram plenum magnis piscibus, centum quinquaginta tribus. Et cum tot essent, non est scissum rete. Vocat eos IESVS ad prandendum. Nemo, ut Ioannes habet, τῶν μαθητῶν, id est discipulorum interrogare audeat, Tu quis es? et si scirent quod IESVS esset. Sed & ueluti codices habent, Nemo audebat discentium. Vnde fit, ut quod in nostris codicibus legitur, discumbentium pro discetium, id est discipulorum, corruptum sit. Adhuc non discubuerunt, qui ne unum quidem uerbum loqui, interrogare uel ausi fuerant. Et quod etiam non discubuerunt, ostendit id quod sequitur, Et uenit IESVS & accepit panem & dabat eis, & piscem similiter. Si enim discubuisent cum IESV, non subiungeretur, Et uenit IESVS. Venit ad eos IESVS, & ipso porrigente eis & panem & piscem, pransi sunt. Hæc tertia apparitio, ubi Ioannes affuit. Prima enim fuit post aduentum peregrinorum ex Emmao, quæ & Nicopolis dicitur, absente Thoma. Secunda, elapso octiduo, præsentem Thoma, in domo clausa. Tertia hic, ipsi existentibus in nauem, & è nauem descendenti

ui descendētibz, & prādentibus ipso porrigēte. De alijs aut apparitionibus, quibus nō interfuit Ioānes, hic nō loquitur: ut de ea qua apparuit Mariæ Magdalenaē, quam prius expressit, nam si illā cōprehenderet, hæc quam hic denarrat, esset quarta ab ipso memorata apparitio. Et de ea qua apparuit peregrinis eūtibz in Emmaum, et ea qua apparuit mulieribus, quæ pedes domini tenuere in uia, & similibus, nihil locutus est: quod alij sufficiēter expresserūt. Et hæc manifestatio, fuit ueritatis resurrectionis eius attestatio: ut oībz sensibz uera cognosceret, uisu, auditu, affatu, gustu, tactu, et ad mysteriū quod deo cognitū est. Sed nonne mare, possit mundū significare: Nauis, ecclesiā: Piscatores, ecclesiæ præfectos: Septenarius numerus, dona spiritus sancti: Nox, CHRISTI absentia: Dies, eius fauorē & præsentia: Rete, doctrinā: Dextræ nauigij partes, cōfugientes ad dei gratiā & misericordiā: Pisces, gentiū nationes: Quid quod nocte laborātes nihil prendiderunt: nisi qđ sine CHRISTO, & nō iubēte CHRISTO, frustra laborat omnis qui ædificat: Quid litus, nisi portus ad quē ex hoc mundo tendimus: Quid terra, nisi terra uiuentiū, ubi solus CHRISTVS, & qui ad eū tendūt, alij fluctibus mūdi, magna fiducia & amore CHRISTI se cōmittentes, & adnatātes ad portū, ut Petrus: alij in ecclesia sese cōtinentes, & trahētes secū quotquot possunt ad portū, sequēdo eos qui ad nauigāt & adiuuāt: Quid rete nō scissum: nisi perseuerantis doctrinæ integritas: CHRISTVS in principio ignotus, quia oriente die gratiæ suæ, secreto illabitur. Sed ex manifesto effectu, id est fructu ueniētiū ad uerā doctrinā, cognoscitur: qui nō est piscatorū, sed CHRISTI faciētis fructus, qui facit mirabilia magna solus. Centū quinquagintatres magni pisces, tot saluandorū nationes. An nō ignis ille, & panis, & piscis, quæ non erāt terrena, sed nouæ creationis, pariter & prandiū illud, delicias nobis mōstrent, et pabulū coeleste aliquādo futurū in terra uiuentiū: Quid qđ nemo discipulorū audebat interrogare, Tu quis es: quod scirent quis esset nō interrogādo, nisi augustā illā reuerentiā, quæ erit in cœlo, quādo aderit omniū bonorū satietas, & omniū scientia, quæ ad dei laudē, gloriā & benedictionē pertinebunt, neq; amplius quicq; interrogare opus erit: Quid quod IESVS eos uocat, et ad uocatos uenit: nisi quod sola dei uocatio tendētes ad se saluat, & ad ipsos uocatos uenit: Quid quod ipse panē & piscē porrigit: nisi quod omnes in terra illa uiuentiū æternis alimonijs pascit ac satiat: Hoc sit, quod nobis eius gratia suggestū est, huius apparitionis domini mysteriū. Quo signo expleto, dominus interrogat Petrū, sic aperiēte Ioanne. ¶ Cum ergo prandidissent, dixit Simoni Petro IESVS: Simon Iona, diligis me plus his: Dicit ei: Etiā domine, Tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterū: Simon Iona, diligis me. Ait illi: Etiā domine, Tu scis quia amo te. Dicit ei iterū: Pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simō Iona, amas me: Cōtristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, amas me. Et dicit ei: Domine, tu oīa nosti, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce oues meas. ¶ Primo interrogat dominus Petrū, dicēs: Simon Iona diligis me plus his: Petrus respōdet: Etiā domine, Tu scis quia amo te. Verū, si respōsionis Petri particula prima respicit id interrogatiōis domini, plus his, temeraria est: qđ nō erat Petri, scire plus ne an min⁹ quā illi, diligeret eū. Et certū est dominū oēs dilexisse: sed magis expressisse amorē suū erga tres, Petrū, Iacobū, & Ioannē. Et quis ausit dicere, quod Petrus plus diligebat dominū quā Ioānes, quem dominus præ uirginea puritate, diuinitatis & charitatis uas sibi delectū cōsecrauit: adeo ut oīa scripta eius, diuinitatē & charitatem uberius, q̄ cæterorū scripta manifestissimē spirēt: Ergo id respōsionis Petri, Etiā domine: ad id quod sequitur, iungendū est, Tu scis, quia amo te. Adijcit dominus: Pasce agnos meos. Et pascere, est cibū præstare. Secūdo dominus idē interrogat quod prius: Simon Iona, diligis me: Et respōdet Petrus idē quod prius: Etiā domine, tu scis quia amo te. Et adijcit dominus rursus idē qđ prius: Pasce agnos meos, id est rege, et pastore age, siue pastor esto agnorū meorū. Attamen, pasce, hic & illic nō idē uocabulū est:

sed illic *ἀγαπᾷς*, hic *φιλεῖς* habet, quæ sunt uaria admodum uocabula. Tertio, interrogat eum dominus, penè idè quod prius, Simon Iona amas me? nã prius interrogãdo dixit *ἀγαπᾷς*, id est diligis: hic *φιλεῖς*, id est amas. at quodãmodo plus est diligere, quàm amare, si proprietatè uocabulorũ spectes. Et bis prius interrogãti domino, Diligis me? Petrus semper minus respõdit, quàm petebat, Amo. Quia nõ de amore simplici, sed de amore, qui & dilectio erat, interrogabatur. honorauit tñ semper Petrus respondẽdo, domini scientiã, ut cũ dixit: Tu scis quia amo te. Cũ ergo hic tertio interrogat dominus, ex ipso interrogãdi modo, etsi nõ intelligẽtia, minus interrogat quàm prius, dicit cẽdo: Amas me? Et cõtristatus est Petrus, qd̄ tertia interrogatiõẽ dixit, Amas me? & hæc cõtristatio fuit humana. Cõtristatus est inq̄, qd̄ timeret, ne quid minus esset in suo amore, cũ toties eadẽ, aut penè eadẽ usus sit dominus interrogatiõẽ. Verũ & hic solũ aptè, tanq̄ ex spiritu, respondit, & diuinitatẽ CHRISTI magis expressit atq̄ honorauit, cũ dixit: Domine, tu omnia nosti, tu scis quia amo te. Cum ait, Tu oia nosti: ipsum tanq̄ deũ & dei sapiẽtiã honorauit: & aptè ad id, Amas me? respõdit, Amo. Et in hoc quoq̄ eius rei scientiã honorauit, cũ dixit: Tu scis. Prius autẽ ad id, Diligis me: bis nõ quoq̄ respõdit, Amo: sed aptè respondisset, si dixisset: Diligo. Et dominus hac, ut apta respõsiõẽ cõtentus, adiecit: pascue oues meas, id est cibũ ouibus meis subministra: eodem uocabulo utẽs, quo & in prima responsione eius fuerat usus. At quid primo loco agni, nisi tenelli & adhuc in fide neophyti: Quis cibus quo pascẽdi sunt, nisi doctrina facilis, et dulcis attractio, quæ adhuc ut lac sit: Quid secũdo loco agni, nisi illi iudem iã ablacatĩ: Quid hic pascere, id est regere, & pastoris munus obire: nisi ducere ipsos ablacatos ad solidiores ecclesiæ cãpos, firmioresq̄ cibos? Quid oues, nisi iã omnino perfecti & cõsummati? Et quid tertio loco ouiuũ pastus, nisi doctrina solidissima: Quã et Petrus in respõsiõẽ sua tetigit, dicẽs: Domine, tu omnia nosti. Hoc ergo cibo, hæc doctrina perfecti pascendi sunt: quã & Paulus tradidit Corinthiis, CHRISTVM esse dei uirtutẽ, & dei sapiẽtiã. Primi, sunt in Christianismo incipiẽtes: secundi, proficientes: & tertij, prouecti, cõsummati, perfecti. Primi, purgãtur: secũdi, iã purgati, illuminati: tertij, iã purgati & illuminati, consummantur. Et ad hoc, ter Petro à domino dictũ est: Pasce. Primo, Pasce agnos meos, scilicet rudes adhuc, & incipiẽtes. Secundo, Pasce agnos meos, prouectiores & ablacatos. Tertio, Pasce oues meas: fideles meos, prouectos iã atq̄ cõsummatos. Primo, minus bene, & fortè nõ nihil temerè respõdit: ideo rudes illi cõmittũtur, & infimũ pastoris officiũ, Secũdo, minus malè: ideo prouectiores illi mādantur. Tertio, sufficiẽter & ex spiritu: & tunc perfecti, illi cõmittũtur, & pastoris sub CHRISTO officiũ demandatur. Secũdo interrogatus est Petrus, quia primo non bene responderat: & tertio, quia secũdo nondũ bene, etsi quàm prius minus malè. Quarto nõ interrogat, quia tertio aptè, sufficiẽter, & probè respõdit: diuinitatẽ CHRISTI apertè cõfessus, & ipsum esse dei sapiẽtiã, utpote omnia cognoscentẽ. Sed nõne etiã intelligi potest ter dictũ Pasce, propter uerbũ, exemplũ, & factũ? Imò & agni incipientes, & qui primo limen uitæ ingrediũtur, & primã lucẽ uitæ, lucẽ doctrinæ filij dei suscipiunt, pascendi sunt uerbo, exẽplo, et factõ, sed pro suo captu. Et agni proficientes etiã pascendi uerbo, exẽplo, & factõ: sed altiori uerbo & doctrina, pro suo captu. Et oues ipsæ iã consummatæ, pascendæ sunt altissima doctrina, in altissimis spiritus sancti mōtibz atq̄ mysterijs, qui in pastoribus, quibus dñs dicit, Pasce oues meas, operat: & hoc pro suo, in suo gradu cõsummato, captu. Quõ em̄ pasceret, cibaret ue agnos, aut oues sub uero pastore, qui est & paterfamilias, pastor: nisi is qui est paterfamilias, pabulũ ministraret. Qd̄ autẽ interrogat, Diligis & amas: & facta amoris cõfessiõẽ, sua ipsius sciẽtia qui oia nouit teste, dicit, Pasce: designat qd̄ in oibus sub se pastoribus requirit amorẽ, & eũ quidẽ amorẽ qui sit dilectio: quodq̄ nullus id munus sibi usurpare debeat, nisi facta sibi cœlitus potestate. Qd̄ designat id, pasce. Quod semper

1. Corint. 1.

semper dominus hic uocat Petrū, Simonen Iona, id est filiū columbæ: designat, oēs pastores debere esse ad pascendū, filios spiritus sancti, qui per colūbam nobis in euangelij figuratus est. Sed dices: Hic habetur Simon Ioannis, nō Simō Iona. Certè nō legitur in codicibus Græcis manu scriptis quotquot uiderim, nisi *σίμων ἰωνᾶ*, Simon Iona, id est Simon fili Iona: ut & ipse Ioānes habet cap. primo in eisdē codicibus manu scriptis, *σύ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ*, Tu es Simon filius Iona, id est Colūbæ. Qd' etiā ex Matthæo intelligit, ubi dicitur: Beatus es Simō Bar Iona, id est fili Iona: quia caro & sanguis nō reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Verū si hic haberetur Simon Ioānis, aut Ioāna, quō in codicibus pressis, sed corruptè tamē habet: innuere oportere pastores agnorū & ouīū CHRISTI, esse filios gratiæ dei. nā caro et sanguis, humanus sensus & humana ratio, ad pascēdos agnos & oues CHRISTI, inutilia sunt. Caterū qd' simpliciter dicit dominus: Diligis me? Amas me? innuit, se nō propter aliud, sed, ppter se solū esse diligendū. Et omnis talis amor, est dilectio: & omnis dilectio, amor. At nō cōtrā: nā si quid aliud amorī, etiā qui est propter eū, admisces, nō est perfecta dilectio. Cuius rei & in amore, qui secundū naturā est, uestigiū quoddā reperias. Verbi causa: Quædam paupercula mater amat filiū: nō quia quicquā ab eo expectet, sed solū, quia filius est: altera item paupercula diligit filiū, & quia filius est, & quia expectat ab eo iā grandiusculo factō, uitæ aliquod subsidiū. At quis dubitet, primam magis diligere filium, quā secundā? Pari modo si deū diligis admiscendo aliquid tui, nō simpliciter & absolute deū diligis: nō diligis deū plus his, plus alijs (nā plus his, nō tā pro alijs apostolis dictum est, quā pro ijs, qui nō simpliciter & absolute diligūt) & nō es aptus audire id, Pasce agnos meos: quātomīnus id, Pasce oues meas: Sed an prima paupercula mater, sic bene diligeret filiū? Nō dico: quia diligi simpliciter & absolute, uni soli conuenit, deo uidelicet. Et nulla mater unquā filiū simpliciter & absolute diligere potuit ac debuit, nisi sola uirgo mater: non quia suus filius esset, & se respiciēdo, quanq̄ omniū matrū felicissima & beatissima & optima esset, sed quia dei filius, & deus. Quia ergo CHRISTVS deus erat, hanc dilectionē & absolutū amorē à Petro, & sub nomine Petri ab omnibus pastoribus exigebat: quē & ab unoquoq̄ ille ipse, qui tātus est, exigit: & nullus alius ea interrogatiōis inculcatione exigitur. Hæc ubi dixit dominus Petros: quid illi futurū erat, declarāte Ioāne, aperit ei dicens. ¶ Amen amen dico tibi, cū esses 151 iunior cingebas te, & ambulabas ubi uolebas. Cū autē senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quō tu nō uis. Hoc autē dixit, significās qua morte clarificaturus esset deū. Et cū hoc dixisset, dicit ei: Sequere me. ¶ Petrus, cū iuuenis esset, habebat sui corporis potestātē: neq̄ uincola gerebat, nisi quæ ultrō sibi circūponebat: ut zonam & ligamina, quæ ad uestiū suarū cōpositionem pertinebant. Liberè ibat quō uolebat, nemine uolūtati eius obluētate: quod ipse Petrus probè nouerat. At senectū eius, iuuetæ futura erat longè cōtraria: quod illi prædicat dominus. Nā ipsi seni factō adimenda erat libertas se cingēdi ut uellet, & licitorum uinculis erat colligendus: quod innuit id, Alius te cinget. Et cruce affigendus: quod hoc insinuat, Extēdes manus tuas. Et ei erat adimēda eundē quō uellet libertas: qd' designat id, Et ducet quō tu non uis: quod primū carceres et demū supplicij locū designat. Sed nōne Petrus uolūtariē ad crucē ductus est, nōne uolūtariē crucifixus, et pro dño nostro passus? Quidni? Certè id, Et ducet quō tu nō uis: nō designat eū inuoluntariē passum, sed non pro uolūtate sua passum. non enim suæ potestatis erat, libera: q̄ uoluntatis, ire uel non ire in carceres, aut ad locum passionis, pati aut non pati: ut ei iuueni liberum erat ire uel nō ire, & dura pro uolūtate fugere. Sed & qd' fugerit è carcere uolentibus Processio & Martiano custodibus, & reliquo magistratu ac officio, ut ferūt scripsisse Linū: hoc nō fuit, quia noluerit pro CHRISTO pati, aut quia uoluerit diffugere mortem, sed ut se quasi infirmorum neophytorum infirmitatibus conformaret: nam cum postea uidisset in

ipso egressu portæ ubi Romæ dominum, & de passione sua certior factus esset: regressus est in urbem cum gaudio, glorificans deum, & narrans fratribus quod sibi obuiam fuisset dominus, et declarasset, quod iterum in ipso esset crucifigendus. Quod idem fertur scripsisse Linus. Quantum ergo ad tempus passionis eius, constat quod tunc non inuoluntarie sit passus. Quod si etiam dominus id, quod tu non uis: de eo tempore intellexit, quo loquebatur ad eum, & dicebat ei: Extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quod non uis: quod tunc nolle, ipsemet Petrus coniecturam fecit. intelligebat enim id designare grauem quandam sibi futuram molestiam. quod & uerum erat, prædictionem domini sic declarante Ioanne: Hoc autem dixit, significans qua morte esset clarificaturus deum. At quid molestius morte, præsertim homini nondum spiritu dei consummato, qualis tunc Petrus erat: nondum enim spiritum illum ut consummantem acceperat, in nouum & spirituale mutatus uirum. Nil mirum ergo, si uerba illa CHRISTI parum ei placebant, quibus alioqui ipsi tandem spiritu consummato nulla potuissent esse gratiora. nam uiro spirituali & perfecto, quid gratius esse potest, quam glorificare deum: Ergo gloria Petri erat, & maxima quidem, quam ipsi prædicebat dominus: & licet ipse tunc non putaret, cognouit tamē postea. Est magna cuius gloria, sua morte glorificare deum: est magna gloria, imitari dominum nostrum IESUM CHRISTUM, obediendo deo usque ad mortem, ipsam etiam patientissimè sustinendo: non tantum necessitate, sed ultrò, immo maxima & desideratissima uoluntate: cuius rei CHRISTVS totius perfectionis apex, summitas, & ueritas nobis reliquit exemplum. Quod innuebat dominus Petro, cum dicebat ei: Sequere me. Imitare me, tolle crucem tuam, imitatione mea patere in cruce. Et quanquam Petrus, et alij discipuli ea dicentem sequerentur gressu corporeo: non tamē de eo gressu intellexisse uidetur dominus, sed de sequela per mortis imitationem. Sed Petrus, cum corporaliter sequeretur dominum, & alij ponere tergum eius, etiam sequebantur dominum: sese conuertit ut uideret qui sequebatur. Ut autem uidit Ioannem sequentem, de eo interrogauit dominum, quod ipse Ioannes testatur, hoc pacto dicens. ¶ Conuersus Petrus uidit illum discipulum, quem diligebat IESVS, sequentem, qui & recubuit in cœna supra pectus eius, & dixit: Domine, quis est qui tradet te? Hunc ergo cum uidisset Petrus, dixit IESVS: Domine, hic autem quid? Dicit ei IESVS: Si eum uolo manere donec ueniam, quid ad te? Tu sequere me. ¶ Seipsum hic describit Ioannes, per discipulum quem diligebat IESVS. Sed quem non diligebat IESVS? Neminem profecto non diligebat. Et quantum id sufficere posset ex sua consuetudine loquens: adiecit tamen præter ea, sequentem. Sed & Petrus, & alij quicunque ut & ipse sequebantur: non enim aliud uerisimile est. Quod ergo sibi peculiariter conuenit, & se ab alijs dispeccit, adiecit: Qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit: Domine, quis est qui tradet te? Id Ioannem dominum interrogasse cap. 13. huius, numero 103. uisum est. Vbi habetur: Itaque cum recubisset ille supra pectus IESVS, dicit ei: Domine quis est? ut subaudiatur, qui tradet te: quod hic adiecit, & ita sensum intentionis suæ perfecit. Hoc pacto se describit Ioannes in euangelio suo, se proprio nomine non nuncupans, nisi forte in euangelij sui frontispicio. Non enim deicit, euangelium eius anonymum aut acephalum esse. Se tamen alibi, chariore sibi nuncupatione exprimere solitus est, dicendo: discipulum quem diligebat IESVS. Quem cum Petrus reflexis post tergum oculis uidisset, memor horum uerborum domini: Cum autem senseris, extends manus tuas, & alius te cinget, & ducet quod tu non uis: curiositate sciendi etiam de Ioanne, an illi superuentura esset calamitas, permotus est: id forte calamitatem reputans, quod reuera magna erat gloria ac felicitas. Et hæc sciendi de Ioanne curiositas indicium est, id, Et ducet te quod tu non uis: de eo tempore quo dominus eum alloquebatur, uerum fuisse. tunc enim Petrus id nolebat, & libenter deprecatus fuisset, Et interrogauit dominum: Domine, hic autem quid? ac si diceret, Quo exitu uitam hanc clausurus es? Extendam solus manus, cingar solus, ducar solus quod nolo? Cui respondit dominus: Si eum uolo

uolo manere donec ueniā, quid ad te? Hoc uerbo curiositatē Petri reprehēdit dominus: neque enim fas est, ullū sollicitū esse, aut cupidū sciendī, quid facere uelit deus, siue hoc, siue illud facere uelit: siue de nobis, siue de alijs: sed quisque dicere debet, Fiat uolūtas eius semper. Hęc debet esse nostra uolūtas, imō nō uolūtas: quia uolūtatē habere nō debemus, sed in nobis sola debet esse dei uolūtas. Petrus autē adhuc uolūtatē habebat, & ideo reprehensionē hanc meruit, Quid ad te? quod perinde est, ac si dictū illi fuisset: Interrogas quod interrogare nō debes, scire uis quod ad te nihil attinet, in decenti cupiditate tenēris. At spiritalis homo, & qui spiritu dei agitur, nequaquā curiositate & desyderio cognoscēdæ rei ad se nihil pertinētis, tangitur: nō tūc autem Petrus spiritu dei agebatur, actus autē est postea. Sed hęc dominus permittebat, ut cognosceremus hominem sibi derelictum, nihil prorsus esse, etiam si se magnum, aut ali quid esse existimet: quod homo spiritalis, id est qui spiritu dei agitur, nō facit, nihil enim omnino se esse existimat: quod se uerē cognoscat id esse quod est, id est nihil, nisi peccatum, defectū, impotentīā, & (ut sic dicā) omne malum & imperfectū: deum autem, & dei gratiā esse omnia: ut sic omni ex parte deo permissus & gratiæ, gratijs donec, emēdetur, fortificetur, bonitate abūdet & perfectione: perinde ut aer, qui cum de se nihil esse uideatur, nisi quidam defectus & impotentia lucis, caloris, odoris, ac soni: cum tamen luci permissus est & sensibili, ceu calori, odori ac sono, omni ex parte perficitur, ita ut lux & sensibile in aere sint omnia: ipse autem de se nihil, nisi quædam multiplex priuatio, & quodammodo malū. nam si illuminatiōes, calores, odores, harmoniæ, bonæ sunt: quid eorum priuationes & defectus, nisi mali? Et cum dominus dicit: Si eū uolo manere donec ueniā, id est si, conditionis particula est, non similitudinīs, aut assertionis. Sic autē dominus suam impotentīā in quacuncque parte uoluerit, insinuat: ac si diceret: Si eū uolo manere donec ueniā, manebit: si eū nolo manere donec ueniā, non manebit. Et quid ad te? semper enim sit dei uolūtas. Quid ad te? Non est tuū scire, an hoc nolo, aut illud uolo: sed & uolūtatē diuinæ nihil potest resistere. Et boni semper uolūtatē dei faciunt, & hęc quæ operātur, nō sua, sed dei uolūtas facit. Et mali semper dei uolūtatē, si permissio uolūtas dicatur, faciūt: sed ista quæ faciūt, sua ipsorum, non dei uolūtas facit. Illorū, dei uolūtas præcipua causa est & ratio: istorū, dei uolūtas est permissio & minus præcipuum: sua autē ipsorū uolūtas præcipua causa, si modo nihil defectus, & mali, causa dici debeat, & non potius quædam ingēs & præcipitans degeneratio causæ. Nullos enim uolūtas dei præcipitat, sed eleuat, cōtinet, & saluat. Neque dæmones dei uolūtas, sed sua ipsos præcipitauit. Sic & homines qui in perditionis barathrum corruunt, non dei, sed propria demergit uolūtas: adeo hæere deo bonū est. Et subiungit dominus Petro: Tu me sequere. In quo innuit, se prius, non de sequela gressus corporis, sed de imitatione mortis suæ in cruce locutū. Et quæ opinio apud apostolos ex uerbis illis domini de Ioanne ad Petrum, Si eū uolo manere donec ueniā, quid ad te? suborta sit, subdit ipse Ioannes, dicens. ¶ Exijt ergo sermo iste inter

153

fratres, quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei IESVS, Non moritur: sed, Si eum uolo manere donec ueniā, quid ad te? Hic est discipulus ille qui testimoniū perhibet de his, & scripsit hæc: & scimus, quia uerum est testimoniū eius. Sūt autem & alia multa quæ fecit IESVS, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mūdum capere posse eos, qui scribendi sunt libros. ¶ Hęc ex his uerbis domini, Si eum uolo manere donec ueniā, quid ad te? fuit opinio apostolorum, quod Ioannes non moretur. Sed Ioannes honorans dei scientiā, & citra opinionem firmissimè credens quicquid dixerat, euenturum, quomodocunque id uellet, opinionem eorum non probat: quia opinio est humani sensus, dei autē sciētia supra humanum sensum est, qui illi misericōrdus nō est: qui etiā si quadraret, ut humanus tamen, nequaquā esset magnificandus. Proinde corripit eos, dicens: Et non dixit ei, Non moritur: sed, Si eū uolo mane

re donec ueniam, quid ad te? Vbi mera cōditio est, & nullius rei definitio, & etiam de morte nihil dicitur. Cæterū cū dixit, Quid ad te? innuisse uidetur omnib⁹, nihil neq; ad ipsos, neque ad Ioannem pertinere quicquid uellet de ipso facere. Et licet uoluisset ipsum manere, & in uita quidē manere donec ueniret: ex hoc tamen non poterant elicere, quod non moreretur. nam prius dixerat, Non relinqūa uos orphanos, ueniā ad uos. Qui enim sciebant an de illo aduentu, quo & eos adhuc in mūdo uisitauit, loque retur: an de illo quo de locutus erat eis prius, ut scriptum est apud Lucā, cap. duodecimo, numero 114. Et uos estote parati, quia qua hora non puratis, filius hominis ueniet: quod dictum uidetur de aduētū eius in morte cuiusq;. Quod si de hoc, aut illo aduentu dominus loquebatur: quid prohibebat Ioannem, ut & cæteros mori? An de illo, quo de apud Matthæum capite uigesimo quarto, numero 234. scribitur: Vigilate ergo, quia nescitis qua hora dominus uester uēturus sit: quod de ultimo aduentu domini in iudiciū, dictum uidetur. Sed ad ipsos id scire nihil prorsus attinebat. Quid ad te? dicit dominus. Neq; etiam ad nos id quicquā attinet: & hoc scire, nimirum nihil id ad nos pertinere, neq; id nobis curæ esse debere, est dei uolūtatem scire. Cæterum id scire debemus, factū esse quicquid placitum fuit uolūtati diuinæ. Et hoc scire, & nihil ultra expetere, est satis scire. Sed dices: Græci multi super hoc scripserunt, & qui fuerat librorū illorum apprimē studiosus circa tempora Pij secundi Georgius Trapezūtius super hoc librū conscripsit, quod Ioannes euangelista non sit mortuus. Disputauit quidem Georgius, fuitq; opinionis apostolorū: sed audire potuit à domino, Quid ad te? Et ego quoque aliquando disceptaui, & audire potui, Quid ad te? Ut apostolis pepercit, ita & mihi parcat dominus. At Hieronymus sensit eum mortuum, cōtraria apostolis opinione, & audire etiam potuit, Quid ad te? quia dominus non dixit quod moreretur aut non moreretur. Cæterum & ei pepercisse dominum haud ambigo. Et quāuis hoc uel illud dicere contra fidem non sit: fatius tamen est, cum euangelium pacis tractamus, in controuersiam non uenire: id etiam nobis prohibente (ut uisum est) ipso euangelista, quo de in præsentia sit sermo, nunc eius rei ueritatem cognoscente, & olim subdente: Hic est discipulus ille qui testimoniū perhibet de his, & scripsit hæc, & scimus quia uerum est testimoniū eius. Vbi cū dicit, Qui testimoniū perhibet de his, & scripsit hæc: his & hæc nō monstrant solū, quæ paulo ante dixit de Petri & suo exitu, sed omnia quæcunq; in hoc euangelio ab initio hæcenus scripta sunt. Qui aut scripsit, certum est quod sit Ioannes euangelista. Et scimus (inquit) quia uerum est testimoniū eius. At qua scientia? Nunquid humana? Minime, sed diuina quæ est spiritus sancti scientia. Ergo non tam ipsi sciebant, quàm spiritus sanctus, qui est spiritus ueritatis, in ipsis sciebat. Sed id in spiritu sancto, scientiæ & dei sapientiæ solum nomē sibi retinet: in Ioanne autem & in apostolis, qui instrumenta erant spiritus sancti, & scientiæ, & eminentis CHRISTI scientiæ, & insuper fidei: ut & Paulus ad Philippenfes, dicebat: Veruntamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiā IESU CHRISTI domini mei. Et nihil credere debemus inhæsitātius, nihil firmitus, nihil perfectius, testimonijs illis quæ nobis per spiritum sanctum, & per eminentē illam CHRISTI scientiam sunt relicta: sed & optare debemus illa scire eodem spiritu, quo euangelista Ioannes de se, ut de alio loquens, dicebat: Et scimus, quia uerum est testimoniū eius. & reuera alius erat, quia spiritus dei erat, ipse uero organum eius & turba organica. Et subdit: Sūt aut & alia multa, quæ si scribantur per singula: nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendū sunt, libros. Nonnulla alia scripserunt alij euāgelistæ, quæ prudens, sciensq; tacuit Ioannes. nā quæ alio omnino tetigere, ipse tægere noluit, nisi ubi nonnihil ommissum erat, quod pertinebat ad mysterium, aut quod spiritui CHRISTI narratu dignū uisum est: sic etiam spiritu dei eum ad ita faciendū impellente. Et quid mirum, si omnia quæ fecit IESVS, singulatim scriberentur, mundum

mondum ipsum,
 quæ, qui facte
 in capite, ut
 pma, capitate
 eunt, aut qui
 modum, etiam
 singula que ge
 riam Ioannis,
 uolum uideat
 em, que sura si
 mundam capae
 ueruent, &
 mnes in spirit
 em illo & u
 hic omnium
 us deus &
 la pro sua in
 pe exaltans
 os commente
 pria, gratia

ibede
 OPQ
 OPQ

mundum ipsum, eos qui inde fierent libros non capturum: cum ne ipsorum quidem quatuor, qui facti sunt à quatuor euāgelistis, capax sit. Nā sicut mundus spiritū CHRISTI non capit, utpotè mundo maiorem: ita nec euangeliorum intelligentiam, intelligentia, capacitateq; nostra maiorem, integrè capere potest: ne quis putet, aut qui scripserunt, aut qui scribūt, aut qui scripturi sunt, daturus unquam euangelij sensus plenitudinem, etiam si librorum moles totum mundum impleret. Quantominus ergo si singula quæ gessit dominus, nullo prætermisso, conscripta essent? Ad hūc sensum, dictum Ioannis, quod hic habetur, uerissimum esse citra hyperbolen, etsi nobis hyperbolicum uideatur, existimo. Precemur ergo lucis indultorem, ut suorum euangeliorum, quæ sunt supra mundi captum, in suo spiritu, in omni populo, gente & natione mundum capacem faciat: ut id in omni gente impleatur: Omnes gentes quascunq; fecisti uenient, & adorabunt coram te domine, & glorificabunt nomen tuum: & dicāt omnes in spiritu, quo loquebat Paulus: Nobis est unus deus pater, ex quo omnia, et nos in illo: & unus dominus IESVS CHRISTVS, per quem omnia, & nos per ipsum. ut sit omnium in uniuerso orbe terrarum, unus dominus, una fides, & unū baptisma, unus deus & pater omnium, qui super omnes, & per omnes, & in omnibus nobis. Cui pro sua incomprehensibili bonitate, & pro indultis omni creaturæ muneribus, & pro exantlatis laboribus, quos in scribendis in Ioannem, & alios euangelistas purgatiuis commentarijs (eodem aspirante) subiuiimus, in nunquam deficienti laude honor, gloria, gratiarū actio, decus, potestas & imperiū, per infinita seculorum secula. Amē.

Psal. 81.

1. Corin. 8.

Ephc. 4.

COMMENTARII IACOBI FABRI
STAPVLENSIS IN IOANNEM,
AD DEI GLORIAM
ET HONOREM,
FINIS.

BASILEAE, EX AEDIBVS AN
DREAE CRATANDRI,
MENSE MARTIO,
ANNO
M D XXIII.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z A B C D E F G H I K L M N
O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn
Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz. Oēs terniones, præter Zz quaternionē.

Cato in distichis moralibz.

*Rem tibi quā noscis aptam, dimittere noli.
Fronte capillata, post hæc Ocasio calua*

